

Kültür Turizmi Bağlamında Festival Afişlerinin İçerik ve Biçim Analizi: Balıkesir Örneği

Content and Form Analysis of Festival Posters in the Context of Cultural Tourism: The Case of Balıkesir

Hakan MAZLUM¹

Özet

Kültür, sanat ve turizm festivalleri, toplumların kültürel ve ekonomik yapısında önemli bir rol oynamakta olup, toplumsal bağların güçlenmesine ve ortak kültürel deneyimlerin paylaşılmasına katkı sağlamaktadır. Bu festivallerin başarısı ve etkisi, etkin tanıtım ve katılımın artırılması açısından afiş tasarımlarının önemini vurgulamaktadır. Afiş tasarımları duyuru, tanıtım, ilgi çekme, katılımı artırma, görsel kimlik oluşturma, bilgilendirme, hatırlatma ve kültürel değer gibi birçok önemli işlevi vardır. Festival afişlerinde festivallerin temasını ve sanatçıları görsel olarak yansıtarak kültürel deneyimi pekiştirirler. İnsanları festival konseptiyle tanıştırır, festivale dair merak uyandırır ve festivale olan ilgiyi artırır. Böylelikle festivaller, kültürel ve sanatsal değerlerin paylaşılması, yeni deneyimlerin kazanılması ve toplumsal etkileşimin artması gibi önemli amaçlarını gerçekleştirirler. Bu çalışmada 2022 yılında Balıkesir ilinde yapılan kültür, sanat ve turizm festivallerinin afiş tasarımları üzerinden görsel içerik analizleri mesaj, mesaj-imge bütünlüğü, sözel hiyerarşi, fark edirlilik verileri tespit edilip özetlenerek, standardize edilerek ve elde edilen verilerle karşılaştırılmış ve yorumlanarak irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Festival Afişleri, Grafik Tasarım, Görsel İçerik Analizi

Abstract

Cultural, artistic, and tourism festivals play a significant role in the cultural and economic structure of societies, contributing to the strengthening of social bonds and the sharing of common cultural experiences. The success and impact of these festivals emphasize the importance of poster designs for effective promotion and increased participation. Poster designs serve many important functions, including announcement, promotion, attracting interest, enhancing participation, creating visual identity, providing information, reminding, and highlighting cultural values. They visually reflect the themes of the festivals and their artists, reinforcing the cultural experience. Posters introduce people to the festival concept, spark curiosity about the event, and increase interest in the festival. In this way, festivals achieve important goals such as sharing cultural and artistic values, acquiring new experiences, and increasing social interaction. In this research, visual content analyses of the poster designs of culture, art, and tourism festivals held in Balıkesir province in 2022 were conducted. The analysis focused on message, message-image integrity, verbal hierarchy, and visibility data, which were summarized, standardized, and compared and interpreted with the obtained data.

Keywords: Festival Posters, Graphic Design, Visual Content Analysis.

¹Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Grafik Tasarımı, Tokat

ORCID:

D.Ö: 0000-0001-8374-2509

Corresponding Author:

Hakan MAZLUM

Email:

hakan.mazlum@gop.edu.tr

Citation: Mazlum, H. (2024). Kültür turizmi bağlamında festival afişlerinin içerik ve biçim analizi: Balıkesir örneği. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 14 (4), 524-538.

Submitted: 14.09.2024

Accepted: 15.11.2024

1. GİRİŞ

Günümüzde, kültür, sanat ve turizm festivalleri toplumların kültürel ve ekonomik yaşamlarında belirgin bir konumdadır. Bu festivaller, insanların bir araya gelerek kültürel değerleri paylaşmasını sağlayarak toplumları birbirine bağlayan önemli platformlardır. Kültür festivalleri, bir toplumun kimliğini ve değerlerini yansıtarak kültürel çeşitliliği artırırken, sanat festivalleri sanatın gücünü ve ifade biçimlerini vurgulayarak insanları bir araya getirir. Turizm festivalleri ise yerel ekonomilere canlılık katarak turizm gelirlerini artırır ve yerel işletmelerin gelişimine katkı sağlar. Bu festivaller, sanatın gücünü vurgulayarak toplumda yaratıcılığı ve ifade özgürlüğünü teşvik ederken, kültürel çeşitliliği de artırarak farklı kültürler arasında anlayış ve iş birliğini destekler. Kültür, sanat ve turizm festivalleri sadece eğlence değil, aynı zamanda toplumların gelişimine ve birlikte yaşama kültürünün güçlenmesine katkı sağlayan önemli etkinliklerdir.

Kültür, sanat ve turizm festivallerinin tanıtımı ve başarısı için ise afişler önemli bir rol oynamaktadır. Bu türdeki festivaller için hazırlanan afişler, etkinlikleri ve içeriğini doğru bir şekilde temsil etmeli, izleyicilerin dikkatini çekmeli, aynı zamanda bilgilendirici bir rol üstlenmelidir. Afişler, sadece etkinliklere katılımı artırmakla kalmaz, aynı zamanda festivale olan ilgiyi de artırarak etkinliğin başarısına katkı sağlayabilir konumdadır. Nitekim günümüzde afişler, kültürel ve sosyal anlamda toplumu bilgilendirme ve kültürel farkındalığı artırma amacıyla kullanılan görsel iletişimin vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. Bu benzersiz araç, etkinliklerin, festivallerin ve diğer kültürel faaliyetlerin duyurulmasında önemli bir rol oynamaktadır. Kültür, sanat ve turizm festival afişleri, festivallerin tanıtımı, katılımı artırma, kültürel farkındalığı artırma, ekonomik etki sağlama ve toplumsal iletişimi güçlendirme gibi önemli roller üstlenirler. Bu nedenlerle, afişlerin doğru şekilde tasarlanması ve kullanılması festival etkinliklerinin başarısı için hayati öneme sahiptir. Bu bağlamda kültür aktarımında önemli bir rol üstlenen afişler, yalnızca bilgilendirme aracı olmanın ötesine geçerek, toplumsal yapının içinde yer alan kültürel unsurları yansıtır ve bu unsurlara çeşitli anlamlar yüklemektedir. Afişler, toplumun değerlerini, yaşam biçimlerini ve estetik anlayışını görsel olarak ifade eden birer kültür taşıyıcısıdır. Bireylerin iletişim kurmasında dil tek yol değildir; sanat, giyim tarzları, tükettikleri yiyecekler ve günlük yaşamlarındaki diğer alışkanlıklar da önemli anlamlar taşımaktadır. Bu anlamlar oluştururken ve başkalarına aktarırken göstergelerden, sembollerden ve imgelerden yararlanılmaktadır. Afişler, bu semboller aracılığıyla hem bireylerin hem de toplumun kimliğini ve kültürünü güçlü bir şekilde ifade eder, böylece kültürel mirasın korunmasında ve aktarılmasında önemli bir yer tutmaktadır. (Lavenda ve Schultz, 2018, s. 64-65). Afiş tasarımında, görsel unsurların o kültüre özgü önemli içeriklerle ilişkilendirilmesi, afişin estetik ve iletişim gücünü önemli ölçüde artırmaktadır. Kültüre ait simgeler, renkler, motifler ve ikonografik unsurlar, izleyicinin dikkatini çekmekle kalmaz, aynı zamanda afişin verdiği mesajın izleyiciler tarafından daha kolay algılanmasını ve kültürel bağlamda anlamlandırılmasını sağlamaktadır. Bu tür unsurların kullanımı, afişin hem görsel olarak daha etkileyici olmasına hem de kültürel kimliği yansıtmaya işlevini yerine getirmesine katkıda bulunmaktadır (Bedir Erişti, 2020, s. 127).

Bu araştırma 2022 yılında Balıkesir ilinde yapılan kültür, sanat ve turizm festivallerin afiş tasarımların içerdiği kültürel öğeler, mesaj ve bilgilendirici görsellerin anlamlandırma, yorumlama doğrultusunda görsel içerik analizleri mesaj, mesaj-imeg bütünlüğü, sözel hiyerarşi, fark edilirlilik verileri kavramsal referans oluşturulup görsel içerik analizi yapılarak, biçim ve içerik yönünden kültür turizmi bağlamında festival afiş tasarımlarının rolünü incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma, festival afişlerinin içerik ve biçim yönünden ele alınması ile kültürel yapı içerisinde nasıl konumlandıklarını ve bu yapıların afişler aracılığıyla topluma nasıl yansıdığını kapsamlı bir şekilde ortaya koymayı hedeflemektedir. Afişler, sadece görsel iletişim araçları olarak değil, aynı

zamanda kültürel ve sosyal dinamikleri yansıtan göstergeler olarak işlev görmektedir. Bu bağlamda, araştırma; tasarım etkinliğine teorik bir perspektif kazandırarak, afişin kültürel kimlik, estetik değerler ve toplumsal iletişimdeki yerini ve önemini değerlendirmeye yönelik alanyazına katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Kültür Turizmi

Kültür, insanların tarihsel süreçte biriktirdiği maddi ve manevi değerlerin bütünü olarak tanımlanır. Bu değerler, toplumun tarihsel ve toplumsal gelişim süreçleriyle şekillenmekte ve bireylerin doğal ve sosyal çevrelerine olan etkilerini yansıtmaktadır (Gülcan, 2010, s. 102). Bilim insanları, kültürün bir toplumun sahip olduğu maddi ve manevi değerlerin bütününden oluştuğunu belirtmekte, aynı zamanda toplumda var olan her türlü bilgi, ilgi, alışkanlık, değer yargıları, genel tutumlar, düşünceler ve tüm davranış biçimlerinin de bu bütünün bir parçası olduğunu savunmaktadırlar (Turhan, 1994, s. 45).

Kültür kavramının içerdiği zenginlikler nedeniyle birçok turist, farklı toplumların kültürlerini tanıma arzusuyla seyahat etmektedir. Turistlerin bu farklı kültürleri keşfetme amacıyla gerçekleştirdikleri seyahatler ve konaklamalar, "kültür turizmi" olarak adlandırılmaktadır. İnsanlar, eski medeniyetlerin izlerini görme isteğinin yanı sıra kendi kültürleri dışındaki farklı kültürlerle de ilgi duymaktadır (Arınç, 2002, s. 101). Bu bağlamda turistler, çoğunlukla bölgeleri kültürel çekiciliklerini keşfetmek amacıyla ziyaret etmektedir. Kültürel ve diğer turistik kaynakların bir araya gelmesi, ülkeler için çeşitli alanlarda önemli kazançlar sağlamaktadır (MacDonald ve Jolliffe, 2003, s. 308).

Kültür turizmi, doğal, tarihi ve kültürel mirasın gelecek nesillere aktarılmasına katkı sağlamakta; elde edilen gelirler, bölgenin ekonomik çeşitliliğini artırmakta; kültürel değerlerin korunmasını, kültürlerarası anlayışın gelişmesini ve tarihi ile kültürel değerlerin keşfedilmesini desteklemektedir (Öztürk ve Yazıcıoğlu, 2002, s. 189). Bu bağlamda kültür turizmi kapsamında düzenlenen festivaller, doğru planlandığı takdirde bir destinasyonu sosyoekonomik göstergeler, turizm hareketliliği, altyapı ve üstyapı imkanlarının gelişimi, tanıtım ve pazarlama açısından olumlu yönde etkilemektedir. Özellikle az gelişmiş veya küçük bölgelerde yaşanan geçici nüfus hareketleri, etkin bir şekilde yönetildiğinde yerel işletmelere doğrudan katkı sağlayarak yerel kalkınmada hayati bir rol oynamaktadır (Küçük, 2013, s. 349).

2.2. Festival Kavramı

Bir toplumu anlamak için başvurulacak ilk kaynaklar miraslardır. Miraslar, toplumun varlığını somut bir şekilde temsil eder. Toplumlar, kültürlerini gelecek kuşaklara aktarmak amacıyla kalıcı eserler bırakma gereksinimi duyarlar. Bu eserler, toplumun kültürel değerlerini, sosyo-ekonomik yapısını, günlük yaşamını, mimari tarzını ve yapı tekniklerini yansıtır (İsmailoğlu ve Kulak Torun, 2022). Toplumun temelini oluşturan sosyal yapılar, insanların bir araya gelerek ortak değerleri, normları, inançları ve davranışları paylaştığı bir yapı oluşturur. Bu sosyal yapılar, insanların birlikte yaşamalarını, etkileşimde bulunmalarını ve ortak amaçlar doğrultusunda hareket etmelerini sağlar. Toplum içindeki sosyal ilişkiler ve etkileşimler, bireylerin sosyalleşme sürecini şekillendirir. Bu süreç bireylerin toplum içindeki kültürel değerleri, normları, davranışları ve becerileri öğrenerek kabul ettiği ve içselleştirdiği süreçtir. Festivaller, sosyalleşme sürecinde önemli bir role sahiptir. Bu etkinlikler, insanları bir araya getirerek ortak deneyimler yaşamalarını sağlar.

Festivaller, gerçekleştirileceği zamanı, yeri ve teması resmi olarak belirtilen zamanlarda düzenlenen etkinliklerdir; genellikle eğlence amaçlı olan bu programlar, geniş katılımı gerçekleştirir ve belirli bir fikir, olay veya kültürel değeri kutlamayı amaçlar (Quinn, 2009, s. 5). Festivaller,

kuruluşlar tarafından organize edilen kısa süreli etkinliklerdir; genellikle edebiyat, sanat, kültür, spor ve yıldönümü gibi çeşitli temaları içeren geleneksel veya modern kutlamalar ve aktivitelerdir (Chung, 2014, s. 391). Festivale katılımı yönlendiren faktörler, katılımcıların yeme-içme, eğlenme ve dinlenme gibi fiziksel motivasyonları; bilgi edinme ve yeni deneyimler arayışı gibi kişisel motivasyonları; milliyetçilik duygularının ifade edilmesi ve kültürel kökenlerle yeniden bağ kurulması gibi toplumsal ve bireylerarası sosyalleşme motivasyonlarıdır (Mutlu, vd. , 2020).

Dünya genelinde birçok festival düzenlenmekte ve sürekli olarak gelişmektedir. Bu festivaller, neredeyse her alanda gerçekleştirilebilir. Ancak bazı festivaller, öne çıkarak turizmi etkileyen bir boyuta ulaşmıştır. Festival kültürü geliştikçe, sosyal, ekonomik ve kültürel farklı temalara sahip birçok festival türü düzenlenebilir ve çeşitli şekillerde sınıflandırılabilir (Atak, 2009, s. 39-40). Bu sınıflandırmalardan biri olan kültür, sanat ve turizm festivalleri, toplumların kültürel ve ekonomik hayatında önemli bir rol oynamaktadır. Aynı zamanda, toplumsal bağların güçlenmesine ve ortak kültürel deneyimlerin paylaşılmasına olanak tanımaktadır.

Kültür ve sanat festivalleri, belli bir sanat dalına odaklanarak katılımcılara özel çalışmalarını veya eserleri görme şansı sunan ve verilen eğitimlerle ilgili sanat dalının gelişimine katkıda bulunan etkinliklerdir (Yıldırım, 2017, s. 37). Kültür, sanat ve turizm festivalleri belirli bir bölgenin veya topluluğun kültürel, sanatsal ve turistik özelliklerini sergilemek, tanıtmak ve kutlamak amacıyla düzenlenen etkinliklerdir. Bu festivaller genellikle belirli bir tema etrafında şekillenir ve o tema çerçevesinde çeşitli etkinlikler, gösteriler, sergiler ve aktiviteler içerir. Ayrıca, bu tür festivaller genellikle yerel sanatçıları, el sanatlarını, yerel yemekleri ve kültürel mirası da tanıtmayı hedeflemektedir. Bu festivaller hem yerel halka hem de turistlere kültürel deneyimler sunar ve turizmi canlandırmak için önemli bir rol oynamaktadır. Bu festivallerin başarısı ve etkisi, doğru bir şekilde duyurulmalarına, ilgi çekici bir şekilde tanıtılmalarına, katılımın artırılmasına ve en önemlisi görsel iletişim gücüne bağlıdır. İşte bu noktada, afiş tasarımları devreye girmektedir.

2.3. Görsel İletişim Bağlamında Festival Afişleri

İletişim, insanlığın varoluşundan bu yana en hayati araçlardan biri olmuştur. İnsanların birbirleriyle duygularını, düşüncelerini, bilgilerini ve deneyimlerini paylaşması için kullandıkları geniş kapsamlı bir süreçtir. Bu süreç, dil ve sözün evriminden günümüzdeki dijital kitle iletişim araçlarının gelişimine kadar uzanan, düz ve çizgisel olmayan bir süreçtir. Bu süreçte, nicel gelişmeler zamanla toplumsal ilerlemelere ve değişimlere neden olmuş, hızla ilerleyen etkileşimli bir dönemi başlatmıştır. İnsanlar, bir araya gelerek üretim süreçlerine katılmış, nesnelere anlam yüklemeyi, sözü, resmi ve yazıyı keşfetmişlerdir. Zamanla basım teknikleri, fotoğraf, telgraf, telefon, radyo, sinema, televizyon ve bilgisayar gibi önemli kitle iletişim araçlarını geliştirmişlerdir (Yaylağül, 2010, s. 11).

Kitle iletişim araçları ve görsel iletişim arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Kitle iletişim araçları, geniş kitlelere ulaşmayı hedefleyen medya araçlarıdır ve genellikle görsel unsurları içerir. Bu görsel unsurlar ise bir mesajın etkin ve yetkin bir şekilde iletilmesini sağlamak için kullanılan görsel iletişim tasarımı ile oluşturulur. Tasarımcılar, iletişim problemlerini çözmek için karşılaştıkları veri yığınına analiz eder, anlar ve bu verileri iletişim amacına ve sınırlılıklarına uygun görsel formatlara dönüştürürler. Bu süreç, mesajın net, etkili ve anlaşılır bir şekilde iletilmesini sağlamaktadır (Ertürk, 2018, s. 56).

Teknolojik gelişmeler, görsel sembollerin hayatın çeşitli alanlarında yoğun bir şekilde yer almasına ve kitlelere hızlı bir biçimde ulaşmasına olanak tanımıştır. Bu süreç, görsel iletişimin önemini artırarak öğrenme yöntemlerine çeşitlilik kazandırmıştır. Bireyler, yazılı metinler yerine görsel imgeleri tercih ederek bilgi edinme ve anlam oluşturma süreçlerini güçlendirmekte, böylece bilgiye erişim biçimlerini yeniden şekillendirmektedir. Görsel iletişim, bilgilerin görsel olarak ifade

edilmesi ve iletilmesi sürecidir. Grafik tasarım ise bu görsel iletişim sürecinin bir parçası olarak bilgilerin düzenlenmesi, görsel unsurların kullanılması ve iletilmesi için estetik ve etkili bir biçimde düzenlenmesidir. Grafik tasarım, görsel iletişim araçlarını kullanarak bilgiyi aktarmak, fikirleri ifade etmek veya belirli bir mesajı hedef kitleye iletmek için tasarlanmış bir sanat ve iletişim disiplindir. Grafik tasarım, fikirleri, kavramları, metinleri ve görselleri kullanarak, baskı, elektronik veya diğer süreçlerle işleyerek görsel açıdan etkileyici bir biçimde sunar. Bu süreçte, iletişimi kolaylaştırmak için içeriğe düzen ve yapı sağlar, böylece mesajın hedef kitle tarafından alınmasına ve anlaşılmasına yardımcı olur (Ambrose ve Harris, 2008).

Birer kitle iletişim aracı ve grafik tasarımın önemli bir unsuru olarak afişler topluma mesaj iletmek ve çeşitli konulara dikkat çekmek amacıyla görsel simgelerin bir araya getirilmesiyle oluşturulan etkili iletişim araçlarıdır. Afişler, tasarım ve sanatsal estetiğin ön planda olduğu grafik ürünlerdir (Becer, 2011, s. 201). "Afiş, görsel biçimlemelerin en geniş uygulama alanı bulunduğu bir grafik üründür" (Sarıkavak, 2015, s. 4). Afişlerin etkinliği, iletilen mesajın açık ve anlaşılır bir biçimde aktarılmasına bağlıdır. Bu bağlamda, afiş tasarımında belirli temel niteliklerin yansıtılması, tasarımın organizasyonunu ve başarısını artıran kritik unsurlar arasında yer almaktadır. Dolayısıyla, afişlerin estetik ve işlevsellik açısından etkinliğini sağlamak amacıyla bu niteliklerin dikkate alınması, tasarım sürecinin daha iyi anlaşılmasına ve sonuç olarak etkili bir iletişim kurulmasına katkıda bulunacaktır. Becer (2011) afişlerin estetik ve işlevsellik açısından dikkat edilmesi gereken kriterleri şu şekilde sıralamıştır;

Mesaj: Afiş tasarımcısının, ileteceği mesajı net bir şekilde belirlemesi ve vermek istediği bilgiyi olabildiğince dolaysız bir biçimde aktaran görsel bir sistem oluşturması gerekmektedir.

Mesaj-İmge Bütünlüğü: Tasarıma temel oluşturan düşüncenin görsel unsurlarla (fotoğraf, illüstrasyon ya da salt tipografi) daha etkili bir şekilde vurgulanacağı araştırılmalı; mizahi, trajik ya da soyut imgelerin hangisinin anlatımı güçlendirdiği belirlenmelidir.

Sözel Hiyerarşi: Afişte yer alan başlık, alt başlık ve slogan gibi sözel unsurlar arasında, izleyiciyi mesajın önem sırasına göre yönlendiren bir hiyerarşik yapı kurulması önem arz etmektedir.

Fark Edilirlik: Bazı afişler, yukarıda belirtilen kriterlere uygun gibi görünseler de etkisiz ve sıradan olabilmektedir. Bu durumu engelleyen en önemli unsur, tasarımcının hayal gücüdür. Yaratıcı düşüncenin ve buluşun kesin bir kuralı yoktur; bu nedenle, yaratıcılık içeren her şey afiş tasarımına yansıtılabilir. Zira, bir afişin en önemli kriteri, izleyici tarafından fark edilebilir olmaktır (Becer, 2011, s. 202). Renk, afiş tasarımın biçimlenmesini ve görsel imgenin etkili bir şekilde yansıtılmasını sağlayan önemli grafik tasarım öğelerinden biridir. "Bir tasarımda istenilen doğru atmosferi yaratmada en önemli araç, renktir" (Becer, 2011, s. 60).

Genellikle belirli bir ürünün, etkinliğin, kampanyanın veya bilginin tanıtımı ve pazarlanması için kullanılan afişler, görsel tasarım unsurlarıyla zenginleştirilir ve izleyiciyi etkilemek, ilgisini çekmek ve iletiyi hatırlanabilir kılmak amacıyla özenle tasarlanır. Bu nedenle, afişler hem sanatsal açıdan dikkat çekici olmalı hem de iletiyi net ve etkili bir şekilde iletebilmelidir. Bununla beraber, teknolojik gelişmelerin sunduğu olanaklar, afiş tasarımında yenilikçi yöntemlerin ve dijital unsurların entegrasyonunu mümkün kılmakta, bu da tasarımcıların yaratıcı ifade biçimlerini zenginleştirerek daha etkili iletişim kurmalarına olanak tanımaktadır. Yeni medya araçlarının gelişimiyle birlikte, grafik tasarım elemanı olan afişler de dönüşüm geçirerek teknoloji temelli platformlarda yer bulmaya başlamıştır. Afişin amacı ve özü korunurken, beğeni unsurlarının hangi kanallar aracılığıyla iletiliği değişime uğramıştır. Günümüzde afişler, yalnızca basılı formda değil, dijital ekranlarda da kullanılmaktadır. Dijital teknolojilerin basılı medyaya kazandırdığı hareket ve ses gibi özellikler sayesinde afişler, etkileşimli bir medya ürünü haline gelmiş ve dijital

billboardlar, interaktif ekranlar ve akıllı cihazlar aracılığıyla izleyiciyle buluşmaktadır (Köksal ve Aluç, 2022, s. 667). Bu yeni yaklaşımlar, hedef kitle veya izleyicilerin hızla değişen alışkanlıklarını ve davranış biçimlerini temel alarak şekillenmektedir. Afiş tasarımındaki dijital yönelimler, bu değişen davranış kalıplarına yanıt olarak, dijital dünyayla sürekli bir temas ve etkileşim içinde olan izleyicilerin, aktarılan mesajı yalnızca pasif bir şekilde sindirmekle kalmayıp, aynı zamanda eserle daha derin bir etkileşim kurma arayışına yöneldiğini gözler önüne sermektedir. Bu bağlamda, izleyicilerin, afiş tasarımlarında daha aktif bir rol üstlenme ihtiyacı, tasarım sürecinin gelişiminde belirleyici bir faktör haline gelmiştir (Çetin Büyüktunca ve Zor 2024, s. 686).

Basit bir bilgilendirme aracı olmanın ötesinde afişler iletişim amacıyla tasarlanmış ve genellikle duyuru, tanıtım veya bilgilendirme işlevi gören görsel iletişim araçlarıdır. Afişler toplumun sosyal ve kültürel yaşamında önemli bir iletişim aracı olarak kabul edilir ve farklı amaçlar doğrultusunda çeşitlendirilir. Konuları itibarı ile afişler sosyal, ticari, kültürel amaçla hazırlanmaktadır (Sontag, 1970, s. 196).

Sosyal İçerikli Afişler: Toplumdaki bireylerin yaşadıkları çevredeki kuralların belirlenmesinde önemli bir rol oynayan bilinçlendirici afişler, eğitim, sivil savunma, ulaşım, trafik ve sağlık gibi konuları ele alır. Bu afişler, genellikle sloganlar ve etkileyici görseller kullanarak insanlara bilgi verir ve farkındalık yaratmayı amaçlar.

Ticari Afişler: Ürünlerin tercih edilmesi ve satın alınması için özellikle hedef kitleye yönelik olarak hazırlanan reklam afişleri, ticari faaliyetlerin artmasıyla birlikte önemli bir yer edinmiştir. Bu tür afişler, ürün veya hizmetin tanıtımı ve pazarlanması amacıyla tasarlanır. Diğer afişlerden ayıran özellikleri ise ticari faaliyetlerin yoğunlaştığı alanlarda etkili olmaları ve ürünün alıcı bulmasına yönelik stratejiler içermeleridir.

Kültürel İçerikli Afişler: Kültürel afişler, kültür ve sanat etkinliklerini duyurmak amacıyla tasarlanan ve ticari kaygıların minimum seviyede olduğu afiş türüdür. Bu türdeki afişler, içerdikleri mesajlarla kitleleri yönlendirme amacının yanı sıra sanatsal kaygıları da yansıtır. Aynı zamanda üretildikleri zaman dilimindeki kültürel ve toplumsal yapıyı da yansıtır. Tasarlandığı dönemin kültürünü ve önemli göstergelerini yansıtarak o kültüre dair önemli birer belge haline gelirler.

Sanat ve kültür alanlarını yansıtan görevi üstlenmesi bakımından sanatsal boyutu ve estetik kaygıları ön planda tutan kültürel içerikli afişler kültürel olaylar, festivaller, sergiler, spor, sinema, müzik, tiyatro ve müzeler gibi çeşitli konuları ele alan geniş bir yelpazede tasarlanmış görsel iletişim araçlarıdır.

Kültürel içeriği temsil eden afişler, tasarımcılara daha fazla özgünlük sunar. Çünkü bu afişler, sinema, tiyatro, konser, festival gibi etkinliklerde hareket, renk, doku, ritim gibi zengin içeriklere sahip olduğundan tasarımcılar daha geniş bir yaratıcılık alanına sahiptir. Kültürel içerikli afişler içinde yer alan festival afişleri ise ek olarak kültürel unsurları ve destinasyonların çekiciliklerini görsel bir dille aktarır. Renkli ve dikkat çekici tasarımlarıyla öne çıkan bu afişler, festivallerin temasını ve kapsamını yansıtarak izleyicileri etkilemeyi amaçlar. Afişlerin içeriği genellikle çok çeşitli ve görsel açıdan zengindir, bu da festivallerin canlılığını, ruhunu ve çeşitliliğini yansıtır. Bu afişler, festivale katılımı artırmayı hedeflerken aynı zamanda etkinlikleri tanıtarak izleyicilerde merak uyandırır ve ilgi çeker. Ayrıca festivallerin kültürel ve turistik değerlerini vurgularlar, destinasyonun önemli özelliklerini görsel bir şekilde aktararak festivale olan ilgiyi artırır ve turizme katkıda bulunurlar.

3. YÖNTEM

Bu araştırma, Balıkesir ilinde 2022 yılında düzenlenen ve araştırma örneğine dahil edilen kültür, sanat ve turizm festivallerinin afişlerini inceleyerek, grafik tasarım aracılığıyla festival içeriklerinin nasıl görselleştirdiğini analiz etmeyi hedefleyen bir çalışmayı sunmaktadır.

Araştırmanın odak noktası, kültür, sanat ve turizm festival afişlerinde etkinlik içeriğinin nasıl görselleştirildiği ve bu görsellerin analizidir. Bu analiz, görsel unsurların kullanımının etkinlik içeriği hakkında bilgi verme amacıyla grafik tasarımın rolünü vurgulamaktadır. Çalışma araştırmanın sınırlılıkları altında kültür, sanat ve turizm afişlerinin mesaj, mesaj-imge bütünlüğü, sözel hiyerarşi, fark edilirlilik gibi öğelerini detaylı şekilde incelemeyi amaçlamaktadır. Bu amaca bağlı olarak araştırma nitel araştırma yöntemlerinden görsel içerik analizi yöntemi ile hazırlanmıştır. İçerik analizi veya başka bir deyişle içerik çözümlemesi, yazılı veya görsel materyalin düzenli ve sistemli bir şekilde incelenmesidir (Aziz, 2015, s. 133). Görsel verilerin içerik analizi yaklaşımı çoğunlukla geçerli ve tekrarlanabilir bulgular üretmeye çalışan metodolojik süreçtir (Ong, 2020, s. 39). İçerik analizi tekniği, kitle iletişim araçlarındaki içerikleri hem nitel hem de nicel yöntemlerle incelemek amacıyla geliştirilen bir araştırma yöntemidir. Bu teknik, metin veya söylem içeriğinde yer alan temel unsurları tespit etmek, sınıflandırmak ve yorumlamak için kullanılan sistematik, metodolojik ve nesnel bir yaklaşımdır. Metin ya da görselde belirlenen kategorilerin veya kodların sistemli bir şekilde analiz edilmesine dayanır (Robert ve Bouillaget, 1997). İçerik analizi ile mevcut veriler tespit edilip özetlenebilir, standardize edilebilir, diğer verilerle karşılaştırılabilir ve son olarak yorumlanabilir (Smith, 1975). Bu yöntemin temelinde, yazılı veya sözel içeriklerin kategorilere ayrılması ve bu kategorilerin ne sıklıkta kullanıldığının incelenmesi yer alır (Simon ve Burstein, 1985).

Araştırma kapsamında belirtilen konularda kaynaklar incelenmiş ve çalışma bu kaynaklar doğrultusunda desteklenmiştir. Araştırmanın sınırlılıkları içerisinde belirtilen il ve ilçede belirlenen yıla ait kültür, sanat ve turizm festivalleri tasarlanan ve amaçları için kullanılan afişler seçilmiş görsel ve içerik analizine tabi tutulmuştur. Bu analizlerde, afişlerin biçim ve içerik yönleri detaylı bir şekilde incelenmiş, görsel unsurların teknik ve ifadesel özellikleri ile temsil teknikleri ve içerdikleri mesajlar ortaya konmaya çalışılmıştır. Görsel analiz yöntemi, görsel materyalin içeriği görsel unsurlar ile beraber mesaj, mesaj-imge bütünlüğü, sözel hiyerarşi, fark edilirlilik verileri anlama ve yorumlama amacıyla kullanılmıştır.

Bu çalışmada Balıkesir iline bağlı olan Bandırma, Burhaniye ve Sındırgı ilçelerinde yapılan 31. Uluslararası Bandırma Kuşçenneti Kültür ve Turizm Festivali, 32. Burhaniye – Ören Turizm, Kültür ve Sanat Festivali, 22. Uluslararası Sındırgı Yağcıbedir Uçan Halı Şenliği festival etkinliklerini kapsamaktadır.

İncelenen festivaller, genellikle her yıl düzenlenmektedir. Ancak, 2023 yılında yapılması planlanan Uluslararası Sındırgı Yağcıbedir Halı, Kültür ve Sanat Günleri Festivali iptal edilmiştir. Bu çalışmada yukarıda belirtilen ilçelerde 2022 yılındaki gerçekleştirilen festivalleri kapsamaktadır. Araştırmanın odak noktası, kültürel içerikli afişlerin, tasarlandıkları dönemin kültürel dokusunu ve önemli göstergelerini yansıttığı varsayımına dayanmaktadır. Bu doğrultuda, inceleme alanı 2022 yılındaki gerçekleştirilen festivallere ait afişlerle sınırlandırılmıştır. Aynı yıllarda yapılan son festivallerin afişleri, dönemin kültürel kimliğini, sosyal dinamiklerini ve sanat anlayışını yansıttıkları düşünülerek incelenmiş; bu bağlamda, görsel dil, kullanılan semboller, renkler, tipografi ve kompozisyon gibi unsurlar dikkate alınmıştır.

4. BULGULAR

4.1.3.1. Uluslararası Bandırma Kuşçenneti Kültür ve Turizm Festivali Afişinin Biçim ve İçerik Olarak İncelenmesi

Görsel 1. "31. Uluslararası Bandırma Kuşçenneti Kültür ve Turizm Festivali" afişi.

Görsel 1'de Balıkesir ilinin Bandırma ilçesinde ilki 1987 yılında düzenlenen "31. Uluslararası Bandırma Kuşçenneti Kültür ve Turizm Festivali" afişi yer almaktadır. Nüfusu bakımından Balıkesir ilinin 3. Büyük ilçesi olan Bandırma Marmara Denizi'nin güneyinde Bandırma Körfezi'nin iç kısmında bulunan ilçe hem Akdeniz iklimi hem de Karadeniz ikliminin etki alanı içerisindedir. (Bandırma Kaymakamlığı, 2024). Bu coğrafyada kışın sona erdiği dönemlerde, Kuş Gölü'nün suları yükselmeye başlar ve kuzeybatı kıyısında bulunan küçük söğüt ormanı ile çevresindeki sazlıkları kaplar. Bahara döndüğünde, güney ülkelerindeki soğuk mevsimleri geçiren göçmen kuşlar sessizlik ve huzur dolu Kuş Cenneti Milli Parkı'nı yuva olarak seçerler. Yuvalarında yumurtlarlar ve kuluçkaya yatarlar. Yavrular burada doğar, beslenir, büyür ve gelecek yıl tekrar bu yuvaya gelmek üzere uzaklara uçarlar (Türkiye Kültür Portalı, 2024). Bu destinasyonda her yıl düzenlenen uluslararası bir festivalle, Bandırma Kuşçenneti Milli Parkı'nın geniş kitlelere tanıtılması ve çevre kirliliği gibi tehlikelere dikkat çekilmesi ve parkın önemini vurgulayarak halkı bilinçlendirmeyi hedeflemektedir (Wikipedia, 2024).

31. Uluslararası Bandırma Kuşçenneti Kültür ve Turizm Festival afişinin odak noktasına izleyiciye bakacak şekilde konumlandırılan kuş figürü yer almaktadır. Kuş figürünün solunda, figürün gözü ile aynı hizada ve sağ tarafta üst ve alt köşelerde konumlandırılan çiçekli dal afişteki kompozisyonda figürün merkezde olması ve etrafındaki unsurların onu çevreleyerek dikkati kuş figürüne odaklanmasını ve mesaj-imege bütünlüğü sağlamaktadır. Afişin kompozisyonu odak noktasını belirginleştirir ve mesajın net bir şekilde iletilmesine yardımcı olacak niteliktedir. Ayrıca, figürün hareketli ve dinamik bir pozisyonda olması, afişin canlı ve ilgi çekici bir görünüm kazanmasına katkı sağlamaktadır.

Afişler bilgilendirmenin yanı sıra görsel içeriği aktarmak için, problemlerin çözümünden eğlendirme, açıklama, eğitme, teşvik etme, şaşırtma ve hikayeler anlatmaya kadar bir dizi işlev için bazı yaklaşımlar kullanılır. Bu yöntemler, içeriğin özgün ve etkileyici bir şekilde iletilmesini sağlar (Wigan, 2012, s. 9). Yukarıdaki festival afişinde ise kuş figüründe kullanılan suluboya illüstrasyon

(resimleme) tekniği ile doğallığı ve sürdürülebilirliği vurgular niteliktedir. Kompozisyonun genelinde soğuk renkler kullanıldığı görülmektedir. Kuş figürünün arkasında mavi rengin hakimdir. Afişte renklerin insan psikolojisi üzerindeki etkileri dikkate alındığında, mavi renk kullanımının özgürlüğü ve sonsuzluğu çağrıştırdığı söylenebilir (Aydemir ve Yazar, 2024, s. 85). Mavi, genellikle huzur, dinginlik ve ferahlık hissi verirken aynı zamanda derinlik ve genişlik duygusu da yaşatır. Bu nedenle, afişte arka planda mavi rengin kullanılması kuş figürünü ön plana çıkartarak fark edilirliliğini artırmakta, Bandırma Kuşcenneti Milli Parkı'nın doğal ve özgür atmosferini vurgulamak için etkili bir seçim olduğu söylenebilir.

Afişteki tüm tipografik unsurlar afişin sağ tarafta ortaya hizalı şekilde konumlandırılmış, tırnaksız (sans serif) ve net bir şekilde okunur yazı karakteri kullanılmıştır. "Uluslararası Bandırma Kuşcenneti Kültür ve Turizm Festivali" yazısında vurguyu artırmak için arka planda beyaz renk kullanılmıştır. "Kuşcenneti" kelimesini vurgulamak adına büyük punto ve farklı renk kullanılarak sözel hiyerarşi sağlanmıştır. Buda kuş figürü ile birlikte festivalin konusunu destekler niteliktedir. Festivalin tarihini belirten yazı karakteri ve rengi farklı kullanılarak vurgu artırılmıştır. Belediye ve festival logosu ise alt tarafta sola yakın konumda yer almaktadır.

Araştırma örneğine dahil edilen afişler ile yapılan karşılaştırmalar, içerik ve biçim analizleri açısından bazı sonuçlar ortaya koymaktadır. Özellikle, mesajın netliği, mesaj-imge bütünlüğü, sözel hiyerarşi ve fark edilirlilik verileri analiz edilen diğer iki afişten genel olarak daha etkili olduğu söylenebilir. Bu bağlamda, 31. Uluslararası Bandırma Kuşcenneti Kültür ve Turizm Festivali afişi iletilmek istenen mesajı açık ve anlaşılır bir şekilde aktarma yeteneği ile dikkat çekmektedir. Ayrıca, görsel ve sözel unsurlar arasındaki uyum, izleyicinin dikkatini çekme ve mesajı içselleştirme konusunda önemli bir rol oynamaktadır. Sözel hiyerarşinin etkili bir şekilde oluşturulması, izleyicilerin mesajdaki önceliklere göre yönlendirilmesine olanak tanırken, fark edilirliliği ile 31. Uluslararası Bandırma Kuşcenneti Kültür ve Turizm Festivali afişinin daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlamaktadır. Bu bulgular, tasarımın estetik ve işlevsellik açısından ne denli kritik bir öneme sahip olduğunu göstermektedir.

4.1.3.2. Burhaniye – Ören Turizm, Kültür ve Sanat Festivali Afişinin Biçim ve İçerik Olarak İncelenmesi

Görsel 2. "32. Burhaniye – Ören Turizm, Kültür ve Sanat Festivali" afişi.

Görsel 2’de Balıkesir ili Burhaniye ilçesin Ören mahallesinde 2022 yılında 32. düzenlenen “32. Burhaniye – Ören Turizm, Kültür ve Sanat Festivali” afişi yer almaktadır. Ören, Burhaniye'nin deniz kenarında bulunan dört mahallesinden biridir ve aynı zamanda en turistik olanıdır. Festivalde tiyatro, konser, söyleyişi, sergi, dinleti ve spor yarışmaları gibi etkinlikler düzenlenmektedir.

32. Burhaniye – Ören Turizm, Kültür ve Sanat Festivali afişinde odak noktada beyaz dikdörtgen içinde yer alan tipografik unsurlar bulunmaktadır. Kırmızı daire içine beyaz renk ve kırmızı kontür çizgisi ile konumlandırılan, büyük puntolarla yazılan “32.” ifadesi ve etrafındaki şekiller afişteki diğer tipografik unsurlardan sıyrılarak sözel hiyerarşiyi sağlamaktadır. “Turizm, Kültür ve Sanat Festivali” ifadesinde kullanılan eski biçem (Old Style) tırnaklı, büyük ve kalın kırmızı renkteki yazı karakteri, “32.” ifadesinden sonra dikkat çeken ikinci tipografik unsurdur. “Burhaniye – Ören” ve festivalin tarihi bilgisinde el yazısı karakteri kullanılmıştır. Genellikle el yazısı karakteri insan elinin doğal hareketlerini yansıtmaktadır, bu da metne samimiyet ve sıcaklık katmaktadır. El yazısı karakteri aynı zamanda belirli bir temayı veya duyguyu vurgulamak için kullanılmaktadır. Festivalin yapılacağı yeri bildiren ve sarı zemin üzerinde, eğimli şekilde el yazısı karakteri kullanılan “Burhaniye – Ören” yazısı sıcaklık ve samimiyeti vurgulamaktadır. Tipografik renk seçimleri ve yazı tipi kombinasyonları, festival atmosferini yansıtan dinamik bir görünüm sunmaktadır.

Festivale ev sahipliği yapan Ören mahallesi Adramytteion Antik Kenti üzerine kurulmuştur bu durum festival afişinde Pegasus (kanatlı at) ile vurgulanmıştır. Efsanelere konu olan deniz kızı da afişte yer almaktadır. Palmiye ağacı, yapraklı dal ve eğlenen insan figürleri silüet olarak afişte yer almaktadır. Bu göstergeler festival ve destinasyon hakkında tarih, plaj, eğlence, tatil yerleri ve tropikal iklim çağrışımı uyandırmakta ve mesaj-imeg bütünlüğü sağlamaktadır. Afişte kullanılan sarı ve mavi tondaki renkler ise bu çağrışımları destekler niteliktedir.

Metinlerin ve diğer görsel öğelerin yanı sıra, tasarımın bütünlüğünü ve etkisini artırmak için kullanılan grafik şekiller 32. Burhaniye – Ören Turizm, Kültür ve Sanat Festivali afişinde tasarımda denge, vurgu ve akış da sağlamaktadır. Afişte kullanılan renkler, festival etkinliklerini ve festival atmosferini yansıtmak için önemlidir. Canlı ve parlak renkler, genellikle eğlenceye ve coşkuya çağrışım yapar. Örneğin, kırmızı enerji ve tutkuyu, sarı ise neşe ve pozitiflik hissini temsil eder. Yeşil doğayla ilişkilendirilirken, mavi ise sakinlik ve güven duygusu verir. Bu renklerin dengeli ve uyumlu bir şekilde kullanılması, afişin fark edilirliliğini artırarak etkinlik hakkında bilgi verirken izleyicilerin ilgisini çekme ve etkileme konusunda önemlidir.

Araştırma örneğine dahil edilen 32. Burhaniye – Ören Turizm, Kültür ve Sanat Festivali Afişi üzerinde gerçekleştirilen içerik ve biçim analizleri, tasarım unsurları açısından dikkate değer bulgular ortaya koymaktadır. Diğer iki afiş ile kıyaslandığında, 32. Burhaniye – Ören Turizm, Kültür ve Sanat Festivali Afişi, özellikle sözel hiyerarşi oluşturan tipografik unsurlar daha etkili bir tasarım sergilemektedir. Bu afiş, tasarımında kullanılan sözel unsurları, izleyicinin dikkatini çekecek şekilde düzenlemiş ve önemli bilgilerin vurgulanmasına olanak tanımıştır. Tipografik unsurlar arasında oluşturulan etkili bir hiyerarşi, izleyicilerin mesajın önceliklerine göre yönlendirilmesine yardımcı olmaktadır. Böylece, izleyicilerin afişten alacakları bilgi akışı daha anlaşılır ve düzenli hale gelmektedir.

4.1.3.3. Uluslararası Sındırgı Yağcıbedir Uçan Halı Şenliği Afişinin Biçim ve İçerik Olarak İncelenmesi

Görsel 3. “ 22. Uluslararası Sındırgı Yağcıbedir Uçan Halı Şenliği” afişi.

Görsel 3'te 22. Uluslararası Sındırgı Yağcıbedir Uçan Halı Şenliği afişi yer almaktadır. Balıkesir ilinin güneydoğusunda yer alan Sındırgı ilçesi Yağcıbedir halılarıyla anılmaktadır. Türkiye'nin halı üzerine kurulan uluslararası boyuttaki tek şenliği olan Uluslararası Sındırgı Yağcıbedir Uçan Halı Şenliği 3 bin yıllık Yağcıbedir halısı ve Yörük kültürünü tanıtmak hedefiyle gerçekleştirilmektedir.

Yağcıbedir Halıları, Yörük aşiretinin örf, adet ve tarihini yansıtan sanat eserleri olarak kabul edilmektedir. Otantik bir özelliğe sahip olan bu halılar, Yağcıbedir Yörük Halkı'nın yaşam tarzını yansıtan özel parçalardır. Her motifin bir anlamı vardır ve sevinç ile üzüntü motifleri gibi duygusal içerikler halılarda işlenir. Yağcıbedir Halıları'nın tarihi, Türklerin İslamiyet'i kabul etmeden önceki dönemlere kadar uzanır. Bu nedenle, halılardaki desenlerde İslamiyet öncesi motifler görülebilir. Bu motifler, dokuyucuların duygularını, umutlarını ve hayata bakış açılarını yansıtır (Gül, 2013).

22. Uluslararası Sındırgı Yağcıbedir Uçan Halı Şenliği afişi bilgi aktarımı, zemin fon ilişkisi ve görsel kullanımı bakımından ikiye ayrıldığı görülmektedir. Yatay olarak tasarlanan afişe karşıdan bakıldığında sol tarafta tipografik yapı, sağ tarafta ise şenlik programı yer almaktadır. Sol taraftaki tipografik yapıda en üst kısımda Kültür Bakanlığı, Balıkesir Büyükşehir Belediyesi, Sındırgı Kaymakamlığı ve Sındırgı Belediyesi logoları yer almaktadır. Logoların hemen alt kısmında Sındırgı Doğal Şehir logosu ile bütünleştirilen tipografik yapı bulunmaktadır. Bu logoda ise leylek ve üstünde Yağcıbedir Halılarını tasvir eden motif yer almaktadır. Sındırgı Doğal Şehir logosunda kullanılan el yazısı yazı karakterinden farklı yazı karakteri ve bütün harfler büyük olarak şenlik bilgisine yer verilmiştir. 22. Uluslararası Sındırgı Yağcıbedir Uçan Halı Şenliği yazısının altında farklı bir yazı karakteri ile yazılmış festival sloganı yer almaktadır. Sloganın altında ise Türkiye Cumhuriyeti'nin Yüzüncü Yılı logosu ve hemen altında Milli Mücadelenin Yüzüncü Yılı Kurtuluş Konserleri yazısı yer almaktadır. Fakat Türkiye Cumhuriyeti'nin Yüzüncü Yılı kurumsal kimlik kılavuzunda logonun sadece Türkiye Cumhuriyeti'nin Yüzüncü Yılı yazısı ile kullanımına yer verilmiştir. Bu yapının solunda yine farklı yazı karakteri kullanılarak şenliğin tarih bilgisinin olduğu görülmektedir. Bu bilginin hemen altında farklı yazı karakteri kullanılarak saat ve konum bilgisine yer verilmiştir. Afişlerde fazla sayıda yazı karakteri kullanımı, iletilmek istenen

mesajın net bir şekilde aktarılmasını engelleyebilir. Belirli yazı tipleri, kelimelerin veya mesajların ötesinde bir karakter veya ruh hali oluşturabilir (Solomon, 1986).

22. Uluslararası Sındırgı Yağcıbedir Uçan Halı Şenliği afişinin sağ tarafında gün gün etkinlik programına yer verilmiş alt tarafta 25 adet logoya yer verilmiştir. Etkinlik programında sanatçı fotoğraflarına yer verilmiştir. Bu alanda kullanılan kırmızı renkteki fon sol taraftaki beyaz renkli fonla zıtlık oluşturularak dikkat çekiciliği artırılmıştır.

22. Uluslararası Sındırgı Yağcıbedir Uçan Halı Şenliği Afişi üzerinde gerçekleştirilen içerik ve biçim analizleri araştırma örnekleminde olan diğer iki festival afişi ile kıyaslandığında şu bulgulardan söz edilebilir. Sözel hiyerarşi oluşturan tipografik unsurlar, mesaj-imge bütünlüğü ve fark edilirlilik diğer iki afişteki gibi etkili bir tasarım sergilemediği söylenebilir. Bunun yerine festivalin yapılacağı konum ve tarih bilgilerinin yanı sıra festival etkinlikleri, katılacak sanatçılar, program akışı ve 25 adet logoya yer verilmiştir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Festivaller, farklı sebeplerle belirli zaman dilimlerinde düzenlenen toplumsal kutlamalar olarak tanımlanır. Festivaller, yöre halkının bir araya gelmesini sağlayarak kaynaşmasını, farklı kültürlerden gelen turistlerin o kültüre ait gelenekleri ve göreneklere tanınmalarını, eğlenmelerini ve o bölgenin insanını tanımalarını destekler. Bu kültürel etkileşimler, festivallerin kültürel anlamda büyük bir önem taşıdığını gösterir. Festivaller, genellikle kültürel değerlerin korunması, yaşatılması ve aktarılması açısından büyük bir rol oynarlar. Bu bağlamda festivaller, kültürel mirasın ve kimliğin güçlü bir şekilde sürdürülmesine katkı sağlarlar, toplumların birlikte yaşama kültürünü desteklerler ve kültürel çeşitliliği vurgularlar. Bu festivallerin başarısı ve etkisi, doğru bir şekilde duyurulmalarına, ilgi çekici bir şekilde tanıtılmalarına ve katılımın artırılmasına bağlıdır. İşte bu noktada, afiş tasarımları devreye girmektedir.

2022 yılında Balıkesir ilinde yapılan araştırma örnekleminde dahil edilen kültür, sanat ve turizm festivallerinin afiş tasarımları biçim ve içerik analizi ile incelendiğinde, örneklem altında incelenen tasarımlardan iki tanesinin festival atmosferini, etkinliklerini ve festivallerin hedeflerini başarılı bir şekilde yansıttığı düşünülmektedir. İncelenen afişlerin ikisinde düzenlenen festivalin teması hakkında görsel bilgiler barındırdığı tespit edilmiştir. 31. Uluslararası Bandırma Kuşçenneti Kültür ve Turizm Festivali ve 32. Burhaniye – Ören Turizm, Kültür ve Sanat festivali afişlerinin düzenlenen festivalin temasını görsel olarak yansıtan bilgiler içerdiği, bu bilgiler, afişlerde kullanılan renkler, şekiller, semboller ve görsel unsurlar aracılığıyla temaya ilişkin ipuçları verdiği söylenebilir. 31. Uluslararası Bandırma Kuşçenneti Kültür ve Turizm Festivali afişinde Suluboya tekniğiyle resimlenen kuş figürü doğallığı ve sürdürülebilirliği vurgulamaktadır. Afiş kompozisyonunda genel olarak soğuk renkler tercih edilmişmiş, mavi rengin kullanımı, Bandırma Kuşçenneti Milli Parkı'nın doğal ve özgür atmosferini vurgulamaktadır. Afişteki tipografik unsurlar sağ tarafta ortalanmış, sans serif yazı karakteri kullanılarak netlik sağlanmış. "Uluslararası Bandırma Kuşçenneti Kültür ve Turizm Festivali" yazısında beyaz renk arka planı vurgularken, "Kuşçenneti" kelimesi büyük punto ve farklı renklerle vurgulanmış, festivalin konusunu destekler nitelikte kullanılmıştır. Festival tarihi ve logosu ise vurguyu artırmak için farklı yazı karakterleri ve renklerle belirginleştirilmiş. 32. Burhaniye – Ören Turizm, Kültür ve Sanat Festivali afişinde Festivale ev sahipliği yapan Ören mahallesi Adramytteion Antik Kenti üzerine kurulmuştur bu durum festival afişinde Pegasus (kanatlı at) ile vurgu vurgulanmıştır. Festival afişinde Pegasus (kanatlı at) ve deniz kızı gibi efsanelere dayalı figürler ön plana çıkarılmıştır. Ayrıca palmiye ağacı, yapraklı dal ve eğlenen insan figürleri silüet olarak kullanılmıştır. Bu görseller, festival ve destinasyon hakkında tarih, plaj, eğlence, tatil ve tropikal iklim çağrışımları yapmaktadır. Afişte kullanılan sarı ve mavi tonları ise bu çağrışımı desteklemektedir. Araştırmanın örnekleminde alınan son festival olan 22. Uluslararası Sındırgı

Yağcıbedir Uçan Halı Şenliği afişinde şenliğin teması kullanılan Sındırgı Doğal Şehir logosunda leyleğin üzerinde bulunan motif ve Yağcıbedir Halılarında hakim renk olan kırmızı ile çağrışım uyandırır da yöreyi ve özelinde festivali tanıttak görsel olmayışı afiş tasarımının etkinliğini negatif yönde etkiler niteliktedir. Buna karşın afişte etkinlik programına ağırlık verilmiş olması şenliğin eğlenceye yönelik bir teması olduğunu anımsatabilir. Bu bağlamda araştırma örneğine dahil edilen festival afişlerinden, 31. Uluslararası Bandırma Kuşçenneti Kültür ve Turizm Festivali ve 32. Burhaniye – Ören Turizm, Kültür ve Sanat Festivali afişlerinin festivallerin temasını görsel olarak yansıtarak etkinliklerin amacına uygun bir biçimde kültürel deneyimi pekiştirmede ve insanları festivale çekmek için etkili bir iletişim aracı olduğu söylenebilir.

Festivaller, kültür turizmi bağlamında bir destinasyonun turistik çekiciliğini arttırmada önemli bir rol oynamaktadır. Kültür, sanat ve turizm festivalleri, yerel ve uluslararası turistlerin ilgisini çekerek, bölgenin kültürel mirasını, geleneklerini ve yaşam tarzını sergilerken, aynı zamanda bölgenin marka kimliğini güçlendirmekte ve yerel ekonomiye katkı sağlamaktadır. Afişler, görsel sanatın bir parçası olarak kültür, sanat ve turizm festivallerinin tanıtımında kritik bir rol üstlenmektedir. Geleneksel hale gelmiş ve bir bölgenin sembolü haline gelmiş bu festivaller, afiş tasarımları sayesinde daha geniş kitlelere ulaşmakta, festivallerin tanıtımı, duyurulması ve ilgi çekilmesi gibi önemli işlevleri yerine getirmektedir. Nitekim; Küçük tarafından 2013 yılında “Görsel iletişim tasarımı açısından sanatsal ve kültürel afişlerin çözümlenmesi: Uluslararası İstanbul Caz Festivali afişleri” başlığı ile yapılan tez çalışmasında durağan bir görsel iletişim tasarımı oluşturulurken, tasarımın yalnızca yüzeysel anlamı değil, yan anlam katmanları da dikkate alınmalı ve tasarım öğeleri, tasarım ilke ve prensiplere uygun bir şekilde tasarlanması gerektiği sonucuna ulaşmıştır (Küçük, 2013). Cebe ve Çelik’in 2023 yılına ait çalışmasında “Kültür ve sanat afişlerinin görsel iletişim tasarımı açısından incelenmesi; İstanbul kültür sanat vakfı afiş örnekleri” başlıklı çalışmasında kültürel ve sosyal bilgilendirme ile kültürel farkındalık yaratma işlevine sahip afişler, görsel iletişimin önemli bir unsuru olarak ele alınmıştır. İstanbul Kültür Sanat Vakfı'na (İKSV) ait caz, film, müzik ve tiyatro festivallerinden seçilen afişler incelenmiş, kullanılan çizim, figür ve renklerin festival temalarıyla uyumlu bir bütünlük oluşturduğu ve sanatseverlerle etkili bir bağ kurduğu vurgulanmıştır (Cebe ve Çelik, 2023). Elmofty’in 2024 yılına ait “Visual readings of posters of the Cairo International Festival for Experimental Theater” başlıklı çalışmasında Uluslararası Deneysel Tiyatro Festivali'ne yönelik bir grup posteri inceleyerek farklı sanat disiplinlerinin kesişim noktalarının etkinliğini ve biçim dilinin uluslararası kültürel etkinliklerin tanıtımındaki rolünü analiz etmektedir. Bu inceleme, biçim dilinin değerini artırarak, diller ve kültürler arasında evrensel bir iletişim aracı haline gelmesine katkı sağlamaktadır. Ayrıca, biçim dilinin önemi ve alıcı üzerindeki etkisi, görsel dilin kapsamlı ve etkili bir iletişim aracı olduğunu ortaya koymaktadır (Elmofty, 2024).

Kültür, sanat ve turizm festivalleri, toplumların kültürel, sosyal ve ekonomik yapısında önemli bir yer tutmakta; farklı toplumsal kesimleri bir araya getirerek kültürel çeşitliliğin zenginleşmesine, toplumsal bağların güçlenmesine ve ortak kültürel deneyimlerin paylaşılmasına katkıda bulunmaktadır. Aynı zamanda bu festivaller, yerel ekonomiyi canlandırmakta, kültürel mirası tanıtmakta ve turizmi teşvik etmektedir. Bu bağlamda festival afişlerinin kültürel etkileşimi teşvik eden, yerel değerleri ön plana çıkaran ve ekonomik fayda sağlayan etkili araçlar olduğunu söylenebilir. Bu süreçte, festivallerin başarısı, afişlerin görsel kimlik oluşturmada ve etkin katılım sağlamadaki rolüyle doğrudan ilişkilidir. Yörenin belleğinin bir koruyucusu olan kültürel afişler, bölgenin kalkınmasına katkı sunarken, nitelikli tasarımlar aracılığıyla daha geniş kitlelere hitap edebilmektedir. Bu nedenle, festival afişlerinin tasarımı ve içeriği, kültürel etkinliklerin başarısında kritik bir rol oynamaktadır ve bu alanda yapılacak olan araştırmalar, gelecekteki etkinliklerin daha etkili bir şekilde planlanmasına ve tanıtılmasına katkı sağlayacaktır. Farklı tasarımcıların bakış

açılarıyla daha iyi bir konuma getirilebilecek bu afişler için, uluslararası boyutta ödüller ve nitelikli seçici kurullara sahip afiş yarışmaları düzenlenmesi, bu etkinliklerin tanıtımını güçlendirecektir.

KAYNAKÇA

- Ambrose, G., ve Harris, P. (2008). *The production manual: a graphic design handbook* (Vol. 33). AVA Publishing.
- Arınç, P. C. (2002). *Selçuk'ta kültür turizmi*. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Atak, O. (2009). *Türk turizminin tanıtımında festivallerin yeri ve önemi*. Antalya Örneği. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Aydemir, D., ve Yazar, E. (2024). Birinci Dünya Savaşı'nda görsel propaganda: İngiltere'nin propaganda afişlerinin biçim ve içerik analizi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(1), 77-100.
- Aziz, A. (2015). *Sosyal bilimlerde araştırma ve yöntem teknikleri*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık.
- Bandırma Kaymakamlığı (2024). Erişim Adresi: <http://www.bandirma.gov.tr/iklim-ve-cografi-konum>, Erişim Tarihi: 03.03.2024
- Becer, E. (2011). *İletişim ve grafik tasarım*. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Bedir Erişti, D. (2020). *Yeni medya ve görsel iletişim tasarımı*, Pegem Akademi, Ankara.
- Cebe, F. ve ÇELİK, R. (2023). Kültür ve sanat afişlerinin görsel iletişim tasarımı açısından incelenmesi. İstanbul Kültür Sanat Vakfı Afiş Örnekleri.
- Chung, C.W. (2014). Study on relationship between visitor value, degree of satisfaction and loyalty in musical festival activity. *Journal of Service Science and Management*, 390-395.
- Çetin Büyüktunca, M., ve Zor, A. (2024). Afiş tasarımında etkileşim ve üçüncü boyut (gezilebilir afiş önerisi). *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 16, 682-702. <https://doi.org/10.51531/korkutataturkiyat.1471905>
- Elmofty, N. S. (2024). Visual readings of posters of the Cairo International Festival for Experimental Theater. *Journal of Heritage and Design*.
- Elmofty, N. S. (2024). Visual readings of posters of the Cairo International Festival for experimental theater. *Journal of Heritage and Design*.
- Ertürk, M. (2018). Görsel iletişim tasarımında estetik deneyim ve ilk izlenimin önemi. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 7(41), 55-59.
- Gül, Ö. G. M. (2013). Yerel festivallerin etkinliğine bağlı ziyaretçi kazanımları: Sındırgı Yağcıbedir Festivali örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(2), 213-239.
- Gülcan, B. (2010). Türkiye'de kültür turizminin ürün yapısı ve somut kültür varlıklarına dayalı ürün farklılaştırma ihtiyacı. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 2(1):99-120.
- İsmailoğlu, S. ve KulakTorun, F. (2022). Bir kültürel mirasın serüveni: Erzurum Feyzullah Efendi Konağı. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 12 (3): 573-584.
- Köksal, F. N. ve Aluç, E. (2022). Gelenekselden dijitale evrilen bir medya olarak afiş. *The Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 12(3), 666-681.
- Küçük, B. (2013). *Görsel iletişim tasarımı açısından sanatsal ve kültürel afişlerin çözümlenmesi: Uluslararası İstanbul Caz Festivali afişleri*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Kültür Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Küçük, M. (2013). *Kültür turizmi kapsamında yer alan festival etkinliklerinin yerel kalkınmaya katkısı: uluslararası Beyşehir Göl Festivali üzerine bir araştırma*. I. KOP Bölgesel Kalkınma Sempozyumu, 14-16 Kasım 2013 Konya, s. 345-357.

- Lavenda, R. H. ve Schultz, E. A. (2018). *Kültürel Antropoloji*, (Çev.: Dilek İşler ve Onur Hayırlı), Doğu Batı Yayınları, Ankara.
- Macdonald, R. and Jolliffe L. (2003). Cultural rural tourism. *Annals of Tourism Research*, 30(2), 307-322.
- Mutlu, H. G., Avciokurt, C. ve Filiz, A. (2020). Festival katılımcılarının motivasyonları ve turistik deneyimleri. *International Journal of Contemporary Tourism Research*, 4(2), 219-233.
- Ong, P. A. (2020). Visual research methods: Qualifying and quantifying the visual. *Beijing international review of education*, 35-53. <https://doi.org/10.1163/25902539-00201004>
- Öztürk, Y. ve Yazıcıoğlu İ. (2002). Gelişmekte olan ülkeler için alternatif turizm faaliyetleri üzerine teorik bir çalışma. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 183-195.
- Quinn, B. (2009). *Festivals, events and tourism*. The SAGE handbook of tourism studies, 483-503.
- Robert, A. D., ve Boullaguet, A. (1997). *Analyse de contenu*. Paris: P.U.F.
- Sarıkavak, N. K. (2015). Görsel iletişim ve grafik tasarımda airbrush teknolojisi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları, 74
- Simon, J., Burstein, P. (1985). *Basic research methods in social sciences*, NewYork: Random Press.
- Smith, H.W.(1975). *Strategies of social redearch*. New Jersey: Englewood Cliffs.
- Solomon, M. (1986). *The art of typography: an introduction to typo-icon-ography*. New York: Watson-Guptill.
- Sontag, S. (1970). Posters: Advertisement, art, political artifact, commodity. *The art of Revolution*, 96.
- Turhan, M. (1994). *Kültür değişimleri (sosyal psikoloji bakımından bir teknik)*, İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.
- Türkiye Kültür Portalı (2024). Erişim Adresi: <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/balikesir/gezilecekyer/kuscenneti-milli-parki>, Erişim Tarihi: 03.03.2024.
- Wigan, M. (2012). *Görsel illüstrasyon sözlüğü*. İstanbul: Literatür Yayınları.
- Wikipedia (2024). Erişim Adresi: https://tr.wikipedia.org/wiki/Uluslararası%C4%B1_Band%C4%B1rma_Ku%C5%9Fcenneti_K%C3%BClt%C3%BCr_ve_Turizm_Festivali, Erişim Tarihi: 03.03.2024.
- Yaylagül, L. (2010). *Kitle iletişim kuramları egemen ve eleştirel yaklaşımlar*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Yıldırım, H.M. (2017). *Etkinlik turizmi "Destinasyon seçim sürecinde etkinlikler"*. Detay yayıncılık, Ankara.